

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 27 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas) ir Gedimino Sagačio,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo V. Ž. T. (V. Ž. T.) kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 8 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo V. Ž. T. ieškinį atsakovams S. Š. ir M. R. dėl turtinės žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl atlygintinų paslaugų teikimo ir rangos teisinių santykių atribojimo kvalifikuojant ginčo materialųjį teisinį santykį, taip pat dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių mišrios kaltės institutą griežtosios civilinės atsakomybės atveju, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas V. Ž. T. kreipėsi į teismą su ieškiniu, kuriuo prašė priteisti iš atsakovų S. Š. ir M. R.: 1) solidariai 52 839,80 Eur žalos atlyginimą (42 339,80 Eur turtinės žalos atlyginimą už garažų atstatymą, 5000 Eur už automobilio „Toyota Land Cruiser“ sugadinimą ir 5500 Eur už priekabos „Sylan“ sugadinimą); 2) 5 proc. metines palūkanas už priteistą sumą nuo kreipimosi į teismą dienos iki teismo sprendimo įvykdymo; 3) solidariai 130 Eur už lokalinės sąmatos sudarymą, 242 Eur už faktinių aplinkybių konstatavimą; 4) bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovas nurodė, kad atsakovai S. Š. ir M. R. pagal susitarimą su ieškovu 2019 m. spalio 12–13 d. (duomenys neskelbtini), vykdė darbus pagal kanalizacijos ir vandentiekio tinklų klojimo projektą. Atsakovai, vykdę inžinerinių tinklų klojimo darbus, atkasė garažų pamatus iš karto iš dviejų pusių, nesilaikydami projekte nurodytų atstumų nuo pastatų sienų, dėl to 2019 m. spalio 13 d. apie 12.30 val. dalis garažų nugriuvo – visiškai nugriuvo garažo Nr. 16 rytinė siena, stogo perdanga nukrito ant automobilio ir priekabos bei instrumentų, nugriuvo garažų Nr. 16 ir Nr. 15 šiaurinė siena, pažeista laikančioji garažų Nr. 15 ir Nr. 16 siena, garažo Nr. 15 laukinė siena, įtrūko laikančioji garažų Nr. 14 ir Nr. 15 siena, įtrūko laukinė garažo Nr. 14 siena. Perdangos plokštės garaže Nr. 15 nesaugiai pakibo. Sugriuvusiame garaže buvo ieškoviui priklausantis automobilis, MB „Daimner“ priklausantys lazeriai, darbo įrankiai. Nugriuvus garažo stogui buvo prispaustas automobilis ir priekaba, jų ištraukti negalima dėl griuvėsių. Ieškovas 2019 m. spalio 14 d. išsiuntė atsakovams raginimą geranoriškai spręsti žalos atlyginimo klausimą. Specialistas M. L. 2019 m. spalio 17 d. sudarė sąmatą, kurioje nurodyta, kad garažų atstatymo darbai kainuos 42 339,80 Eur.
4. Ieškovas nurodė, kad nors sutartis dėl vandentiekio ir buitinių nuotekų įvedimo darbų nebuvo sudaryta raštu, tačiau mano, kad šalys žodžiu sudarė statybos rangos sutartį.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Klaipėdos apygardos teismas 2021 m. lapkričio 8 d. sprendimu ieškovo ieškinį tenkino iš dalies – priteisė solidariai iš atsakovų ieškovui 6981,60 Eur žalos atlyginimą ir 5 proc. dydžio metines palūkanas, skaičiuojamas už priteistą 6981,60 Eur sumą nuo 2020 m. sausio 20 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, taip pat priteisė atsakovui S. Š. iš ieškovo 3465,90 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
6. Teismas padarė išvadą, kad pateikti įrodymai rodo ieškovo veiklos versliškumą ir paneigia jo nurodytas faktines aplinkybes, jog ginčo nekilnojamasis turtas buvo įsigytas šeimos poreikiams tenkinti. Tiek ginčo nekilnojamasis turtas – trys garažai, tiek priekaba, MB „Daimner“ priklausantys lazeriai, darbo įrankiai yra skirti ieškovo verslo vykdymui Lietuvoje užtikrinti. Atsakovai pateikė www.autoplus.lt skelbimus, kuriuose skelbiama apie įvairių transporto priemonių, dar neekspluatuotų Lietuvoje, pardavimą. Pateikti skelbimai patvirtina, jog juose nurodomas ieškovo asmeninis telefono numeris, kuris nurodytas ir ieškinyje. Teismas nurodė, kad nė vienas atsakovas pažymėjimų ar sertifikatų vykdyti kasimo darbus, tiesti inžinerinius tinklus neturi, tokia veikla nuolat neužsiima, įmonės ar verslo liudijimo (patento), kurio pagrindu užsiimtų šia veikla, taip pat neturi, o sudarytas susitarimas atsakovams buvo vienkartinio pobūdžio susitarimas dėl tranšėjos iškasimo. Teismas nusprendė, kad, nagrinėjant kilusį ginčą, vartojimo teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos netaikytinos.
7. Teismas, įvertinęs atsakovų pirminius paaiškinimus, duotus ikiteisminio tyrimo metu praėjus tik porai mėnesių nuo įvykio, kurie yra nuoseklūs, atitinka teismo posėdžių metu duotus paaiškinimus, aplinkybę, kad ieškovas pripažino, jog važiuojo ir lygino įsigyjamų prekių kainas keliose parduotuvėse, už prekes mokėjo pats, taip pat aplinkybę, kad už atliekamus darbus mokės 35 Eur už valandą, liudytojos A. S. paaiškinimus, duotus teisme (matė, kad, atsakovams vykdant kasimo darbus, ieškovas buvo tranšėjoje su purvinais darbiniais drabužiais ir laikė juodą plėvelę (membraną)), padarė išvadą, jog tarp šalių buvo sudaryta ne rangos, o atlygintinų paslaugų teikimo sutartis. Teismas sutiko

su atsakovų pozicija, kad ieškovas pats organizavo darbus ir juos atliko ūkio būdu. Galiojantys norminiai aktai leidžia vykdyti statybą ūkio būdu, tačiau Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad jei statytojas (užsakovas) vykdo statybą ūkio būdu, jis turi šio įstatymo nustatytas statytojo (užsakovo) ir rangovo pareigas, t. y. pats tampa rangovu. Tai reiškia, kad ieškovas, savo iniciatyva pradėdamas statybos darbus be statybą leidžiančio dokumento ir imdamasis įrenginėti gana sudėtingą statinio inžinerinę sistemą – kloti kanalizacijos ir vandentiekio tinklus, įrengti drenažą, dėti hidroizoliacinę membraną ant garažų pamato, pats šurkščiai pažeidė Statybos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies imperatyvius reikalavimus, t. y. turėti nustatytą tvarka parengtą ir patvirtintą statinio projektą; nustatyta tvarka gauti statybą leidžiantį dokumentą; atlikti statybos techninę priežiūrą. Teismo vertinimu, ieškovas tokiais veiksmais prisiėmė didžiausią rizikos laipsnį dėl statinio sugriuvimo. Tokie veiksmai vertinami kaip neteisėti veiksmai (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.246 straipsnio 1 dalis).

8. Konstatavęs, kad tarp šalių buvo sudaryta žodinė atlygintinų paslaugų teikimo sutartis, teismas nurodė, jog sprendžiant dėl sutartinės atsakomybės už netinkamą atlygintinų paslaugų teikimą, turi būti įvertinta, ar paslaugų teikėjo veiksmai atitinka CK 6.717 straipsnio nuostatas. Teismas pažymėjo, jog byloje nėra ginčo, kad tiesioginė statinio avarijos priežastis buvo tranšėjos iškasimas šalia statinio pamatų ir kad šiuos darbus atliko atsakovai. Nors atsakovai teigė, kad jie ieškovą įspėjo, jog kasamos tranšėjos gylis, jos neužkasimas gali turėti įtakos garažo pamato stabilumui, tačiau, teismo nuomone, jie privalėjo įvertinti galimą tokių darbų riziką ir jų neatlikti, tačiau šiuos darbus atsakovai tęsė, aplink visus pamatus iškasė galias tranšėjas ir paliko jas neužkastas. Teismo vertinimu, atsakovai nebuvo tiek rūpestingi ir apdairūs, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina, t. y. nustatyta ir atsakovų kaltė dėl statinio avarijos ir žalos atsiradimo.
9. Konstatavęs, kad neteisėtus veiksmus, kurie atlikti esant dideliame neatsargumui, atliko ir pats ieškovas, nes jis, vykdydamas statybą ūkio būdu, turėjo pasidomėti ir galėjo įvertinti, jog statybos darbus atlieka neteisėtai ir kartu prisiima riziką dėl neteisingai priimtų sprendimų, ir įvertinęs atsakovų veiksmus kaip nerūpestingus, teismas nusprendė, kad yra pagrindas 70 proc. mažinti atsakovų atsakomybę, kuri šiuo atveju yra solidarioji, nes žala padaryta bendrais veiksmais.
10. Spręsdamas dėl garažų atstatymo vertės, teismas pažymėjo, kad į bylą yra pateikta: 1) 2019 m. spalio 17 d. M. L. sąmata (atstatymo darbų kaina – 42 339,80 Eur, sudaryta ieškovo užsakymu); 2) 2019 m. spalio 21 d. atsakovų pirminė sąmata (atstatymo darbų kaina – 36 550,59 Eur); 3) 2020 m. vasario 4 d. N. G. sąmata (atstatymo darbų kaina – 12 357,29 Eur, sudaryta atsakovų užsakymu); 4) 2020 m. vasario 10 UAB „Pajūrio pamatai“ sąmata (atstatymo darbų kaina – 11 011 Eur, sudaryta atsakovų užsakymu); 5) 2020 m. spalio 5 d. teismo eksperto Dariaus Kalibato ekspertizės aktas (atstatymo darbų kaina – 23 272,01 Eur); 6) 2021 m. birželio 29 d. teismo eksperto Tauro Mičiudos ekspertizės aktas (atstatymo darbų kaina – 69 703 Eur); 7) 2021 m. spalio 17 d. specialistų išvada (sudaryta atsakovų užsakymu).
11. Teismas, įvertinęs tai, kad teismo ekspertas T. Mičiuda savo išvadą grindžia tikėtinomis prielaidomis, sąmatoje vertino medinio priestato, garažo Nr. 14 atstatymą, nors tokių klausimų teismas nebuvo suformulavęs, į sąmatą įtraukė naujus elementus, kurių iki statinio nugriuvimo nebuvo (įtraukė polių, stiprinančius pamatus), konstatavo, jog šiuo ekspertizės aktu nesivadovaus, nes parinkti papildomi sprendiniai yra pertekliniai. Teismas iš dalies sutiko su ieškovo pozicija, kad eksperto D. Kalibato ekspertizės aktas turi tam tikrų formalių trūkumų (nėra tiriamosios dalies, kurioje turėtų būti nurodyti teisės aktai, kuriais vadovaujama, inžinerinių tinklų tiesimo projektas, pagrindiniai statybos procesai, techninės specifikacijos ir kt.), tačiau teismo posėdžio metu ekspertizės aktą surašęs ekspertas atsakė į visus šalių ir jų atstovų užduotus klausimus. Teismas nurodė, kad vien formalių ekspertizės akto trūkumai nesudaro pagrindo abejoti eksperto D. Kalibato ekspertizės akto objektyvumu ir patikimumu. Be to, šiame ekspertizės akte atlikti skaičiavimai yra labai artimi ieškovo teiktiems M. L. skaičiavimams.
12. Teismas, įvertinęs teismo eksperto D. Kalibato ekspertizės akte nurodytą avarijos likvidavimo darbų vertę (23 272,01 Eur), dėl statinio sugriuvimo esant didesnei ieškovo kaltei, priteistinos žalos atlyginimo dydį iš atsakovų sumažino 70 procentų ir priteisė solidariai iš atsakovų 6981,60 Eur (23 272,01 Eur x 30 proc. / 100) sumą.
13. Spręsdamas dėl ieškovo reikalavimo priteisti iš atsakovų 5000 Eur už automobilio ir 5500 Eur už priekabos sugadinimą, teismas konstatavo, kad ieškovas neįrodė padarytos žalos dydžio. Ieškovas, grįsdamas ieškiniu prašomą priteisti padarytą bendrą 10 500 Eur žalos dydį, teikė 2 fotonuotraukas ir paaiškinimus apie šių transporto priemonių įsigijimo kainas, tačiau nei šių transporto priemonių įsigijimo dokumentų, nei transporto priemonės ir priekabos remonto išlaidų sąmatos, defektų akto į bylą neteikė.
14. Skirstydamas bylinėjimosi išlaidas, teismas, be kita ko, nurodė, kad ieškovas prašė priteisti 130 Eur už lokalinės sąmatos sudarymą ir 242 Eur už faktinių aplinkybių konstatavimą, tačiau nepateikė įrodymų, kad buvo sumokėtos prašomos priteisti sumos. Atsižvelgdamas į tai, teismas nusprendė šių sumų iš atsakovų nepriteisti.
15. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovo apeliacinį skundą, 2022 m. rugsėjo 8 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. lapkričio 8 d. sprendimą pakeitė – ieškinį tenkino iš dalies. Priteisė ieškovui solidariai iš atsakovų 7881,60 Eur žalos atlyginimą ir 5 proc. dydžio metines palūkanas, skaičiuojamas už priteistą 7881,60 Eur sumą nuo 2020 m. sausio 20 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Priteisė atsakovui S. Š. 3072,36 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo iš ieškovo V. Ž. T.. Kitą ieškinio dalį atmėtė.
16. Kolegija nurodė, kad, byloje nesant rašytinės rangos sutarties, ieškovui kilo procesinė pareiga įrodyti, kad jis ir atsakovai sudarė sutartį dėl inžinerinių tinklų tiesimo. Teismas pažymėjo, kad ieškovas, teigdamas, jog atsakovai įsipareigojo atlikti rangos darbus pagal jo pateiktą projektą, tai iš esmės grindė savo paaiškinimais, taip pat el. susirašinėjimu ir nuotraukomis. Teisėjų kolegijos vertinimu, į bylą pateiktos trumposios žinutės nėra pakankamas įrodymas šalių tikriesiems ketinimams nustatyti, t. y. vien tai, kad atsakovas M. R. galimai tarpininkavo ieškovui įsigyjant prekes iš savo tėvo įmonės, nesant kitų įrodymų, dar neleidžia teigti, jog šalys susitarė ir dėl inžinerinių tinklų tiesimo darbų atlikimo. Teismo vertinimu, ieškovo pateikta nuotrauka, kurioje užfiksuotas atsakovas M. R., taip pat nepagrindžia, kad atsakovai atliko būtent inžinerinių tinklų tiesimo darbus, t. y. iš nuotraukos galima matyti tik tiek, jog atsakovas duobėje, o tai faktiškai ir patvirtina jo teiginius, kad kasimo darbus jis vykdė su kastuvu, nes prie pamatų kasti ekskavatoriumi neturėjo techninės galimybės. Kolegija nurodė, jog byloje nėra objektyvių įrodymų, kurie pagrįstų, kad atsakovams būtų buvęs perduotas statybos projektas, o kaip teigė atsakovai, būtent ieškovas nurodė, kur ir ką reikėtų iškasti. Kolegija pažymėjo, kad nė vienas iš atsakovų pažymėjimų ar sertifikatų vykdyti kasimo darbus, tiesti inžinerinius tinklus neturi. Be to, aplinkybė, kad ir pats ieškovas dalyvavo vykdant darbus, patvirtino liudytoja, ji teigė mačiusi ieškovą duobėje su darbiniais drabužiais, rankose laikant juodą plėvelę. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija nusprendė, kad šalys nesusitarė dėl inžinerinių tinklų tiesimo darbų, o atsakovai buvo atsakingi tik už tranšėjų kasimo darbus.
17. Kolegija nurodė, kad, bylos duomenimis, ieškovas nurodinėjo atsakovams, kuriose vietose ir kiek kasti, taigi juos siejo pavaldumo santykiai, o tai nėra rangos sutarties požymis (CK 6.644 straipsnio 3 dalis). Be to, darbų atlikimo kaina nebuvo susieta su darbo rezultatu, o susitarta apmokėjimą skaičiuoti pagal atsakovų dirbtą valandų skaičių. Įvertinęs šias aplinkybes teismas padarė išvadą, kad šalys susitarė ne dėl konkretaus darbų rezultato sukūrimo, o dėl konkretaus veiksmo atlikimo – kasimo pagal ieškovo nurodomus poreikius, todėl ginčo materialusis teisinis santykis pagal savo dalyką atitinka paslaugų teisinius santykius.
18. Kolegija nusprendė, kad ieškovui teiktos kasimo paslaugos nėra susijusios su ieškovo asmeninių, šeimos, namų ūkio poreikių tenkinimu – byloje pateikta medžiaga patvirtina, kad ieškovas verčiasi įvairių Lietuvoje dar neeksploatuotų transporto priemonių pardavimu, o ginčo nekilnojamasis turtas – trys garažai ir priekaba, kuria, pasak ieškovo, galima gabenti transporto priemones ir kitus krovinius. Kita vertus, kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismo išvada, jog byloje nepakanka duomenų, kurie pagrįstų atsakovų versliškumą, yra nepagrįsta. Nors nė vienas iš atsakovų pažymėjimų ar sertifikatų vykdyti kasimo darbus, tiesti inžinerinius tinklus neturi, tačiau patys atsakovai pripažino, kad darbus atliko turėdamai tikslą gauti pajamų. Be to, 2019 m. gruodžio 23 d. apklausos policijoje metu atsakovas M. R. nurodė, kad turėjo neseniai pabaigusį galioti verslo liudijimą, apimančį kitus statybos darbus, t. y. statybvietės paruošimą, stogų dengimą, pamatų klojimą, mūrijimą,

betonavimą, hidroizoliacinius darbus, pastolių platformų statymą ir ardymą, dūmtraukių įrengimą. Teisėjų kolegijos vertinimu, pagal atsakovo M. R. atliktas funkcijas tranšėjų kasimo metu ir jo verslo liudijime įvardytas veiklas, atsakovui toks darbas nebuvo naujas ir negali būti įvertintas kaip vienkartinio pobūdžio. Kolegijos vertinimu, nors atsakovas S. Š. tiek 2019 m. gruodžio 23 d. apklausos policijoje, tiek bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu laikėsi pozicijos, kad jis ekskavatorių įsigijo asmeniniams tikslams (statė sau priklausantį namą) ir paslaugų neteikė, tačiau įvertinus tai, jog atsakovas S. Š. dar prieš kasimo darbus tvarkė aplinką prie garažų, taip pat kad ieškovas ir atsakovas S. Š. iki kasimo darbų nebuvo pažįstami ir būtent į jį ieškovas kreipėsi telefonu, manytina, kad atsakovas buvo žinomas kaip galintis atlikti tokio pobūdžio darbus su ekskavatoriumi. Teisėjų kolegija nusprendė, kad labiau tikėtina, jog ir atsakovui S. Š. kasimo ekskavatoriumi veikla nebuvo vienkartinio pobūdžio paslauga. Konstatuota, kad atsakovai nagrinėjamu atveju laikytini verslininkais.

19. Kolegija nurodė, kad byloje nustatyta, jog būtent ieškovas vykdė statybas ūkio būdu, organizavo darbus ir vadovavo jiems, būtent šiems darbams vykdyti pasitelkė ir atsakovus, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad ir ieškovas, nusprendęs pats vykdyti inžinerinių tinklų tiesimo darbus, nepatikėdamas tokio darbo profesionalams, prisiėmė riziką, jog darbai nebus atlikti saugiai.
20. Teisėjų kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad nagrinėjamu atveju tikslesnis yra eksperto D. Kalibato ekspertizės aktas. Pažymėta, kad teismo ekspertas D. Kalibatas, siekdamas pašalinti visus proceso dalyviams kilusius neaiškumus, susijusius su jo atlikta teismo ekspertize, teismui pateikė išsamius atsakymus į ieškovo bei jo atstovės klausimus ir pastabas, nurodydamas, kodėl vienu ir kitu atveju buvo prieita prie atitinkamų išvadų, o pagrindo abejoti eksperto D. Kalibato, t. y. asmens, turinčio specialių žinių, paaiškinimais nenustatyta.
21. Kolegija nurodė, kad tuo atveju, kai žalos padarymo faktas, kaip pagrindas prievolei dėl žalos atlyginimo atsirasti, yra įrodytas, ieškinys dėl žalos atlyginimo negali būti atmestas tik tuo pagrindu, kad suinteresuota šalis tinkamai neįrodė patirtų nuostolių dydžio. Kolegijos vertinimu, pirmosios instancijos teismas, manydamas, kad byloje pateikti įrodymų nepakanka žalos dydžiui, susijusiam su transporto priemonėmis, nustatyti, turėjo pasiūlyti bylos šalims pateikti papildomus įrodymus, to nepadaręs turėjo nustatyti žalos dydį, vadovaudamasis byloje esančia medžiaga. Įvertinusi byloje esančius įrodymus kolegija padarė išvadą, kad dėl sugadintų transporto priemonių ieškovas papildomai patyrė 3000 Eur žalą. Kadangi nagrinėjamu atveju buvo nustatytas pagrindas atleisti atsakovus nuo dalies atsakomybės (70 proc.), kolegija iš atsakovų papildomai priteisė 900 Eur žalos atlyginimą.
22. Kolegija nurodė ir tai, kad ieškovo įrodinėta žala už lokalinės sąmatos parengimą ir antstolio faktinių aplinkybių konstatavimą nepagrįstai įvertinta kaip bylinėjimosi išlaidos – remiantis [CK 6.249 straipsnio](#) 4 dalies 2 punktu, šios išlaidos turėjo būti vertinamos ne pagal proceso teisės normas, o pagal bendruosius žalos atlyginimo principus. Kita vertus, kolegija nusprendė, kad ieškovui nepateikus dokumentų, pagrindžiančių faktinių išlaidų egzistavimą, mokėjimų atlikimą ir pan., nebuvo pagrindo priteisti ieškovui 130 Eur už lokalinės sąmatos sudarymą ir 242 Eur už antstolio faktinių aplinkybių konstatavimą.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

23. Kasaciniu skundu ieškovas prašo panaikinti Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. lapkričio 8 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugsėjo 8 d. nutartį ir priimti naują procesinį sprendimą – ieškovo ieškinį tenkinti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 23.1. Ginčo šalių susitarimo dalykas buvo žemės kasimo – statybos – darbai, o tai atitinka [CK 6.681 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintą statybos rangos sutarties sampratą. Statybos įstatymo 2 straipsnio 90 dalis žemės kasimo darbus priskiria statybos darbams. [CK 6.681 straipsnio](#) 2 dalyje nurodytas statybos rangos darbų sąrašas nėra baigtinis, šioje normoje nurodytiems statybos rangos darbams gali būti priskiriami ir darbai, išvardyti Statybos įstatymo 2 straipsnio 90 dalyje.
  - 23.2. Ginčo teisinius santykius teismai kvalifikavo remdamiesi šalių sutartinių santykių elementais, kurie neturi skiriamųjų požymių ir yra būdingi tiek atlygintinių paslaugų teisiniais santykiams, tiek rangos santykiams.
  - 23.3. Statybinių medžiagų pirkimas, atliktas ieškovo, nekvalifikuoja ginčo teisinių santykių kaip atlygintinių paslaugų teikimo. Pareiga aprūpinti medžiagomis kontrahentą yra būdinga būtent statybos rangos sutartiniais teisiniais santykiams ir visiškai nebūdinga atlygintinių paslaugų teikimui.
  - 23.4. Šalys gali laisvai susitarti dėl kainos už atliktus darbus apmokėjimo formos ir būdo. Šios bylos kontekste atsakovams mokėtas 35 Eur už valandą atlyginimas nepaneigia, kad tarp šalių buvo sudaryta statybos rangos sutartis.
  - 23.5. Liudytojos A. S. paaiškinimai nesudarė pagrindo kvalifikuoti ginčo teisinių santykių kaip atlygintinių paslaugų, nes ieškovas kaip rangovas turėjo teisę kontroliuoti ir prižiūrėti atsakovų atliekamų rangos darbų, tokie ieškovo veiksmai yra būdingi būtent statybos rangos teisiniais santykiams.
  - 23.6. Apeliacinės instancijos teismo nurodyti pavaldumo teisiniai santykiai yra būdingi darbo teisiniais santykiams. Pavaldumas nėra būdingas atlygintinių paslaugų teikimui. Priešingai, užsakovo teisė kontroliuoti rangos darbų vykdymą yra statybos rangos teisinių santykių požymis.
  - 23.7. Teismai nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, suformuotos 2022 m. gegužės 26 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-154-313/2022](#). Šioje byloje išaiškinta, kad kasimo darbai yra neatsiejami nuo jų materialaus rezultato, savaime jie nėra vertingi. Atsakovai, atlikdami kasimo darbus, turėjo iškasti tranšėją, taigi atsakovų darbas buvo apibrėžtas materialiu rezultatu.
  - 23.8. Teismai nepagrįstai konstatavo, kad nuostoliai kilo dėl neteisėtų atsakovų veiksmų, kurie buvo padaryti neatsargia kaltės forma. Atsakovai kaip verslininkai atsako be kaltės. Atsakovai suvokė ir numatė vykdomu kasimo darbu riziką ir galima statinio suėriuvimą, bet numatydami grėsmę ir toliau kasė. Be to, atsakovai veiklą vykdė ne tik neturėdami verslo liudijimo, tačiau ir neapsidraudę privalomuoju rangovo civilinės atsakomybės draudimu. Atitinkamai nebuvo pagrindo atsakovams taikyti [CK 6.259 straipsnio](#) nuostatą.
  - 23.9. Bylą nagrinėję teismai, vertindami atsakovų veiksmų teisėtumą, turėjo vadovautis CK nuostatomis, reglamentuojančiomis atsakovų pareigas teikiant atlygintinas paslaugas, bei [CK 6.256 straipsnio](#) 4 dalimi, įtvirtinančia, kad kai sutartinės prievolės neįvykdo ar netinkamai ją įvykdo įmonė (verslininkas), tai ji atsako visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.
  - 23.10. Atsakovams teismų taikytas civilinės atsakomybės sumažinimas 70 proc. dydžiu yra nemotyvuotas.
  - 23.11. Pagal galutinį bylos rezultatą ieškovas praranda didžiąją dalį jam priteisto žalos atlyginimo sumos dėl iš jo priteisto bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Teismų taikytas bylinėjimosi išlaidų paskirstymas pagal principą „pralaimėjęs moka“ paneigia ieškovo teisę į žalos atlyginimą, todėl, vadovaujantis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais ([CPK 3 straipsnio](#) 7 dalis), sprendžiant išlaidų paskirstymo klausimą, yra pagrindas nukrypti nuo principo „pralaimėjęs moka“ ir iš ieškovo priteistą bylinėjimosi išlaidų atlyginimo dydį sumažinti 50 proc.
24. Atsakovai S. Š. ir M. R. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo atmesti kasacinį skundą ir Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. lapkričio 8 d. sprendimą bei Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugsėjo 8 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

- 24.1. Nesutiktina su kasaciniame skunde dėstomais teiginiais, jog tai, kad Statybos įstatymo 2 straipsnio 90 dalyje nurodyta, jog į statybos darbų sąvoką patenka žemės kasimo darbai, jie automatiškai kvalifikuotini kaip rangos teisiniai santykiai. Ne tam tikro darbo (paslaugos) teikimo priskirtinumas atriboja rangos ir paslaugų teisinius santykius, o būtent šalių susitarimas – sutarties dalykas – pasiekti tam tikrą rezultatą ar atlikti tam tikrus veiksmus.
- 24.2. Nagrinėjamu atveju ieškovas medžiagomis aprūpino ne atsakovus, o save patį kaip rangovą, kuris asmeniškai ūkio būdu atliko inžinerinių tinklų įrengimo darbus.
- 24.3. Rangos teisiniuose santykiuose yra įprasta susitarti dėl kainos, kuri apima tiek rangovo išlaidas, tiek darbą, reikalingą rangos dalykui (rezultatui) pasiekti. Valandinis atlyginimas, kuris buvo sutartas tik už atliekamą darbą (veiksmą), patvirtina atlygintinų paslaugų teikimą.
- 24.4. Ieškovo duoti nurodymai, kur, ką ir kaip reikia iškasti, patvirtina, jog atsakovai, kaip paslaugos teikėjai, vykdė kliento nurodymus. Tai, kad rangos teisiniuose santykiuose užsakovas turi teisę bet kuriuo metu tikrinti darbų atlikimo eigą ir kokybę ([CK 6.658 straipsnio 1 dalis](#)), nereiškia, jog užsakovui yra suteikta teisė nurodyti, ką ir kaip reikia atlikti norint pasiekti sutartą rangos darbų rezultatą.
- 24.5. Nagrinėjamu atveju konkrečius veiksmus – tranšėjos kasimą – atliko atsakovai, o tam tikro darbo rezultato siekė pats ieškovas – ūkio būdu, kaip rangovas, statytojas, asmeniškai atlikdamas inžinerinių tinklų įrengimo (statybos) darbus. Atsakovų atliekami veiksmai nebuvo apriboti rezultato pasiekimu ir jo perdavimu ieškovui, nes atsakovai ekskavatoriaus nuomos ir tranšėjų kasimo paslaugą būtų teikę tiek, kiek ir kaip būtų pageidavęs ieškovas.
- 24.6. Ieškovo cituojamos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-154-313/2022](#) faktinės aplinkybės skiriasi nuo nagrinėjamos bylos. Cituojamoje byloje šalių sudaryta rašytinė sutartis buvo pripažinta mišria sutartimi, o kasimo darbai su ekskavatoriumi apskritai priskirti nuomos teisiniams santykiams.
- 24.7. Teismai nustatė faktinę aplinkybę, kad ieškovas pats vykdė inžinerinių tinklų tiesimo darbus ir juos atliko ūkio būdu. Pagrindinė priežastis, dėl ko buvo taikyta [CK 6.248 straipsnio 4 dalis](#) ir 70 proc. nuostolių teko ieškovui, yra tai, jog ieškovas organizavo darbus ir jiems vadovavo, juos atliko ūkio būdu kaip rangovas.
- 24.8. Mišrios kaltės institutas gali būti taikomas ir griežtosios civilinės atsakomybės atveju. Be to, kasaciniame skunde apskritai neginčijamas ieškovo kaltės klausimas.
- 24.9. [CK 6.248 straipsnio 4 dalis](#) neįtvirtina, kiek turi būti mažinama civilinė atsakomybė esant nukentėjusios šalies kaltei. Griežtų taisyklių, kaip turi būti apskaičiuojami atsakomybės mažinimo procentai, nenumatyta ir teismų praktikoje. Panašaus pobūdžio bylose, kai nukentėjusi šalis statybos darbus vykdo ūkio būdu ir daugiausiai prisideda prie nuostolių atsiradimo, atsakomybė yra mažinama 70 procentų.
- 24.10. Kasacija yra galima tik dėl tų klausimų, kurie buvo nagrinėti pirmosios ir apeliacinės instancijos teisme. Ieškovas pirmą kartą teikia visiškai naują prašymą dėl nukrypimo nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių.
- 24.11. Pagal [CPK 93 straipsnio 4 dalyje](#) įtvirtintą išimtį, leidžiančią nukrypti nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, turi būti konstatuotas šalies netinkamo procesinio elgesio faktas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl atlygintinų paslaugų teikimo ir rangos teisinių santykių atribojimo

25. Kasacine tvarka nagrinėjamoje byloje keliamas klausimas dėl rangos ir atlygintinų paslaugų sutarčių atribojimo kvalifikuojant ginčo materialųjį teisinį santykį.
26. Bendrosios rangos teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos yra įtvirtintos [CK XXXIII skyriaus I skirsnyje](#) [CK 6.644–6.671 straipsniai](#)). Šio skirsnio normų nustatytos taisyklės atitinkamai taikomos atskiroms rangos rūšims (buitinė ranga, statybos ranga ir kt.), jeigu ko kita nenustato atskiras rangos rūšis reglamentuojančios normos ([CK 6.644 straipsnio 2 dalis](#)).
27. Rangos sutartimi viena šalis (rangovas) įsipareigoja atlikti tam tikrą darbą savo rizika pagal kitos šalies (užsakovo) užduotį ir perduoti šio darbo rezultatą užsakovui, o užsakovas įsipareigoja atliktą darbą priimti ir už jį sumokėti ([CK 6.644 straipsnio 1 dalis](#)). Rangovo ir užsakovo nesieja pavaldumo ar kitokie priklausymo santykiai ([CK 6.644 straipsnio 3 dalis](#)).
28. Rangos sutartį kvalifikuojantis požymis – sutarties dalykas – apibrėžtas [CK 6.645 straipsnyje](#). Rangos sutartis sudaroma pagaminti arba perduoti tam tikrą darbo rezultatą arba atlikti kitokius darbus, kurių metu sukurtas rezultatas perduodamas užsakovui. Rangovas iki sutarties sudarymo privalo suteikti užsakovui visą reikiamą informaciją, susijusią su darbų atlikimu, taip pat informaciją apie darbui atlikti būtiną medžiagą bei darbai atlikti reikalingą laiką ([CK 6.645 straipsnio 1 dalis](#)). Jeigu rangos sutartis sudaryta daiktui pagaminti, tai rangovas užsakovui kartu su pagamintu daiktu perduoda ir teises į jį ([CK 6.645 straipsnio 2 dalis](#)). Jeigu sutartis nenustato ko kita, rangovas darbus atlieka savo rizika ir savarankiškai nustato užsakovo užduoties įvykdymo būdus ([CK 6.645 straipsnio 3 dalis](#)). Jeigu atliekamų darbų pobūdis ir vertė palyginti su pagaminto, perkamo ar perdirtito daikto verte yra nedideli, tai sutartis pripažįstama ne rangos, o pirkimo–pardavimo sutartimi ([CK 6.645 straipsnio 4 dalis](#)).
29. Statybos rangos sutartimi rangovas įsipareigoja per sutartyje nustatytą terminą pastatyti pagal užsakovo užduotį statinį arba atlikti kitus statybos darbus, o užsakovas įsipareigoja sudaryti rangovui būtiną statybos darbams atlikti sąlygas, priimti darbų rezultatą ir sumokėti sutartyje nustatytą kainą ([CK 6.681 straipsnio 1 dalis](#)). Statybos rangos sutartis sudaroma įmonių, pastatų, gyvenamųjų namų ir kitokių statinių statybai ar rekonstrukcijai, taip pat montavimo, paleidimo ar kitokiems darbams atlikti. Statybos rangą reglamentuojančios normos taikomos ir pastatų ar įrenginių kapitalinio remonto darbams, jeigu sutartis nenustato ko kita ([CK 6.681 straipsnio 2 dalis](#)). Pagal Statybos įstatymo 2 straipsnio 90 dalį statybos darbai – darbai, atliekami statant (montuojant, tiesiant) naują, rekonstruojant, remontuojant ar griauinant esamą statinį (žemės kasimo, mūrijimo, betonavimo, montavimo, pamatų ir stogų įrengimo, stalių, apdailos, įrenginių paleidimo ir derinimo). Statybos darbai skirstomi į bendruosius (žemės darbai, statybinių konstrukcijų statybos ir montavimo darbai) ir specialiuosius (kiti statybos darbai). Specialiųjų darbų rūšys nustatomos normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose.

30. Bendrosios atlygintinų paslaugų teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos įtvirtintos [CK XXXV skyriaus I skirsnyje](#) ([CK 6.716–6.724 straipsniai](#)). Paslaugų sutartimi viena šalis (paslaugų teikėjas) įsipareigoja pagal kitos šalies (kliento) užsakymą suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu (atlikti tam tikrus veiksmus arba vykdyti tam tikrą veiklą), o klientas įsipareigoja už suteiktas paslaugas sumokėti ([CK 6.716 straipsnio 1 dalis](#)). [CK XXXV skyriaus nuostatos](#) taikomos tik tokioms paslaugoms, kai tarp paslaugų teikėjo ir kliento neatsiranda darbo ar kitokių pavaldumo (subordinacijos) santykių ([CK 6.716 straipsnio 2 dalis](#)).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika dėl rangos ir atlygintinų paslaugų sutarčių atribojimo yra išsami iš išplėtotą. Kasacinis teismas savo praktikoje yra išaiškinęs, kad rangos ir paslaugų sutartys atribotinos pagal sutarties dalyką: rangos sutarties dalyką sudaro tam tikro darbo rezultatas, kuris šios sutarties atveju atlieka svarbiausią vaidmenį, o paslaugų – nematerialaus pobūdžio paslaugos, paprastai nesusijusios su materialaus objekto sukūrimu, t. y. svarbiausi yra atliekami veiksmai (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 5 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-543/2012](#); 2020 m. sausio 16 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-127-219/2020](#) 29 punktą). Svarbiausias skiriamasis šių sutarčių grupių požymis yra tas, kad pagal atlygintinų paslaugų sutartis įsipareigojama atlikti rūpestingai (atidžiai) tam tikrą veiklą (veiksnius), o pagal rangos sutartis yra įsipareigojama dėl tam tikro darbo rezultato sukūrimo ar pasiekimo bei jo, kaip atskiro objekto ar tam tikros jo dalies, perdavimo kitai šaliai. Pirmuoju atveju įsipareigojama dėti tam tikras rūpestingas pastangas atliekant veiksmus, o antruoju – dėti tam tikras pastangas ir pasiekti tam tikrą rezultatą. Atribojant rangos ir paslaugų sutartis, svarbu nustatyti, ar šalys susitarė dėl darbų atlikimo, kuriais bus sukuriamas ar pagaminamas atskiriamas nuo pačių veiksmų objektas, turintis savarankišką vertę, kurį būtų įmanoma savarankiškai perduoti užsakovui (rangos sutartis), ar buvo susitarta dėl tam tikros veiklos, kurios rezultatas neatskiriamas nuo pačių veiksmų (paslaugų teikimas) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 16 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-110/2013](#); 2014 m. balandžio 11 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-201/2014](#); 2020 m. sausio 16 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-127-219/2020](#) 29 punktą).
32. Nagrinėjamoje byloje teismai tarp šalių susiklosčiusius teisinius santykius kvalifikavo kaip atlygintinas paslaugas. Kasaciniame skunde nurodoma, kad teismai neįvertino ginčo šalių susitarimo dalyko – kasimo darbų, kurie pagal Statybos įstatymo 2 straipsnio 90 dalį yra priskiriami statybos darbams. Ieškovo manymu, tarp šalių susiklostė statybos rangos teisiniai santykiai, o teismai ginčo teisinių santykių kvalifikavimą atliko remdamiesi požymiais, kurie nėra kvalifikuojantys ir yra būdingi tiek rangai, tiek atlygintinoms paslaugoms. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus atmeta kaip nepagrįstus.
33. Minėta, pagal išplėtotą kasacinio teismo praktiką esminis skiriamasis aptariamų sutarčių bruožas yra susitarimo dalykas, todėl teisinė kvalifikacija atliekama visų pirma nustatant šalių susitarimo dalyką. Teismai byloje nustatė šias faktines aplinkybes: ieškovas vykdė statybą ūkio būdu, pats įsigijo statybos medžiagas, statybos darbus vykdė ne asmeniniais, šeimos ar namų ūkio tikslais; tarp ieškovo ir atsakovų buvo sudarytas žodinis susitarimas dėl kasimo darbų, ieškovas dalyvavo kasimo darbų procese, teikė nurodymus atsakovams. Už atsakovų darbą buvo sutartas 35 Eur valandinis atlyginimas. Byloje nebuvo nustatyta, kad ieškovas būtų perdavęs atsakovams statybos darbų projektą ir (ar) nurodęs konkretų rezultatą, kurį privalo pasiekti atsakovai. Nebuvo nustatyta ir tai, kad šalys buvo susitarusios dėl darbų rezultato (kaip savarankiško objekto) perdavimo ieškovui.
34. Teisėjų kolegija pažymi, kad vien tai, jog pagal Statybos įstatymo 2 straipsnio 90 dalį kasimo darbai yra priskiriami statybos darbams, automatiškai nereiškia ginčo teisinių santykių kvalifikavimo kaip statybos rangos. Nors kasimo darbų atveju rezultatas yra pasiekiamas (pvz., iškasta tranšėja ir kt.), tačiau vien šis požymis nėra pakankamas statybos rangos teisiniams santykiams konstatuoti – rangos sutarčių atveju šalys turi susitarti dėl konkretaus rezultato, pavyzdžiui, konkretus rangovo darbo rezultatas gali būti užfiksuotas statinio projekte, be to, turi būti susitarta ir dėl šio savarankiško darbo rezultato perdavimo kitai sutarties šaliai. Teismai nagrinėjamoje byloje tokių faktinių aplinkybių nenustatė – byloje surinkti įrodymai nepatvirtina, kad šalys buvo susitarusios dėl konkretaus darbų rezultato. Priešingai – darbai buvo atliekami laisva forma, ieškovui duodant nurodymus, kur ir kiek kasti, o atsakovai nurodė, kad darbus įsipareigojo atlikti pagal ieškovo poreikį tiek, kiek ir kaip ieškovas pageidautų. Be to, į bylą nebuvo pateikta jokių įrodymų, pagrindžiančių šalių susitarimą fiksuoti konkrečių darbų (objekto) perdavimą ieškovui. Taigi nagrinėjamu atveju teismai, nenustatę rangos teisinius santykius kvalifikuojančių požymių, pagrįstai nurodė, kad šalių ginčui netaikytinos rangos sutartis reglamentuojančios teisės normos.
35. Taip pat minėta, kad paslaugų sutarties dalykas – nematerialaus pobūdžio ar kitokios paslaugos, kurios nėra susijusios su materialaus objekto sukūrimu. Pažymėtina, kad ir paslaugų teisinių santykių atveju gali būti susitarta dėl tam tikro rezultato ([CK 6.718 straipsnio 5 dalis](#)), tačiau paslaugų sutarties atveju nėra įsipareigojimo perduoti konkretų darbo rezultatą kitai sutarties šaliai. Žemės kasimo darbų atveju neabejotinai visada bus pasiekiamas rezultatas (pvz., iškasta tranšėja), tačiau, šalims nesusitarus dėl konkretaus ir apibrėžto rezultato kaip savarankiško objekto perdavimo kitai sutarties šaliai, ginčo šalių teisiniai santykiai kvalifikuojami kaip atlygintinos paslaugos. Atsižvelgiant į teismų nustatytas faktines aplinkybes, t. y. tai, kad šalys nesusitarė dėl pakankamai apibrėžto materialaus ginčo darbų rezultato bei šio rezultato kaip savarankiško objekto perdavimo ieškovui, pripažintina pagrįsta teismų išvada, kad tarp ginčo šalių susiklostė atlygintinų paslaugų teisiniai santykiai.
36. Ieškovas kasaciniame skunde pažymi, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2022 m. gegužės 26 d. nutartyje nurodė, jog kasimo darbai yra neatsiejami nuo materialaus rezultato, todėl atsakovų darbas buvo apibrėžtas rezultatu – tranšėjos iškaskimu. Atsižvelgdama į šioje nutartyje pateiktus išaiškinimus, kolegija nurodo, kad, pirma, jau minėta, nagrinėjamoje byloje nebuvo nustatytas būtinasis rangos teisinių santykių požymis – susitarimas dėl darbo rezultato kaip savarankiško objekto perdavimo ieškovui; antra, kasacinio teismo praktikoje ne kartą nurodyta, kad teismams sprendžiant bylas precedento galią turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose, t. y. precedentas taikomas tik tose bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapačios arba labai panašios ir tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedetas, faktinės aplinkybės ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė, kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedetas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362-701/2017, 22 punktą ir jame nurodyta teismų praktika). Ieškovo nurodytoje byloje šalys buvo sudariusios rašytinę sutartį, kuri kvalifikuota kaip mišri sutartis, turinti rangos ir nuomos teisinių santykių požymių. Pagal aptariamąją byloje nustatytas faktines aplinkybes rangos teisinių santykių elementai atsispindėjo šalių susitarime dėl darbų priėmimo tvarkos bei sutarties kainos sumažinimo esant darbų trūkumų – nagrinėjamoje byloje toks ar panašus šalių susitarimas nebuvo konstatuotas. Tuo tarpu įsipareigojimas ieškovui priklausančiu buldozeriu ir ekskavatoriumi kasti augalinį gruntą ir sustumti jį į krūvas pagal užsakovo nurodymą bei ekskavatoriumi išrauti nuo kūdroos šlaitų stambius kelmus, pagilinti kūdrą, suformuoti šlaitus pagal iš anksto su užsakovu suderintą grafiką, šiuos darbus atliekant ieškovo darbuotojams, rodė šalių susitarimą dėl technikos nuomos su vairavimo ir technikos priežiūros paslaugų teikimu teisinio santykio. Taigi, ieškovo nurodyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-154-313/2022 nelaikytina precedento galią nagrinėjamai bylai turinčia nutartimi.
37. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad ieškovas kasaciniame skunde nurodo, jog, viena vertus, teismai ginčo teisinius santykius kvalifikavo ne pagal sutarties kvalifikuojančius požymius, kita vertus, pats pateikia teisinių santykių kvalifikaciją, remdamasis kitais, nei sutarties kvalifikuojančiais, požymiais (užsakovo teise kontroliuoti statybos darbų procesą, medžiagų įsigijimo aplinkybėmis, darbų apmokėjimo sąlygomis ir kt.). Iš skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties turinio matyti, kad apeliacinės instancijos teismas analizavo šalių susitarimo dalyką ir, nenustatęs rangos požymių, papildomai nurodė, jog ir kiti (ne kvalifikuojantys) požymiai yra labiau būdingi paslaugų sutarčiai. Teisėjų kolegija pažymi, kad vien tai, jog, be sutarties kvalifikuojančių požymių, teismas, atsakydamas į šalių argumentus, pateikė ir kitų šalių teisinių santykių požymių analizę, kurie, teismo manymu, nagrinėjamu atveju rodė paslaugų pobūdį, nesudaro pagrindo konstatuoti padarytą materialiosios teisės normų pažeidimą.
38. Ieškovas kasaciniame skunde nurodo, kad jis kaip užsakovas kontroliavo statybos darbų vykdymą ([CK 6.658 straipsnio 1 dalis](#)). Pagal [CK 6.658 straipsnio 1 dalį](#) užsakovas turi teisę bet kuriuo metu tikrinti darbų atlikimo eigą ir kokybę, nesikišdamas į rangovo ūkinę komercinę

veiklą; rangos sutarties atveju rangovas savarankiškai nustato užsakovo užduoties įvykdymo būdus ([CK 6.645 straipsnio](#) 3 dalis). Tuo tarpu paslaugos teikėjas privalo teikti paslaugas pagal sutarties sąlygas ir kliento nurodymus ([CK 6.718 straipsnio](#) 3 dalis). Teisėjų kolegijos vertinimu, byloje nustatytos faktinės aplinkybės rodo ne kontrolės (darbų atlikimo tikrinimo), o nurodymų davimo požymį – ieškovas ne tik tikrino atsakovo darbą, bet ir davė konkrečius nurodymus, kaip atlikti kasino darbus: kurioje vietoje, kokio gylio ir pločio duobę kasti. Atsižvelgiant į tai, atmetinas kasacinio skundo argumentas, jog ieškovas ginčo teisiniuose santykiuose įgyvendino savo kaip užsakovo teisę kontroliuoti statybos procesą.

39. Pažymėtina, kad rangos sutarčių atveju darbai gali būti atliekami tiek iš rangovo ([CK 6.647 straipsnis](#)), tiek iš užsakovo ([CK 6.648 straipsnis](#)) medžiagų. Paslaugų sutarties atveju paslaugoms teikti reikalingomis medžiagomis įprastai pasirūpina paslaugos teikėjas. Vis dėlto, minėta, ši aplinkybė nėra kvalifikuojanti ginčo teisinius santykius, todėl nagrinėjamo ginčo atveju, nustatčius aiškų ginčo šalių susitarimo dalyką, yra teisiškai nereikšminga. Analogiškai vertintina ir aplinkybė dėl šalių susitarimo mokėjimo už atliktus darbus (suteiktas paslaugas) formos ir būdo, t. y. valandinio apmokėjimo susitarimas savaime neleidžia atskirti rangos ir paslaugų sutarčių. Nagrinėjamo atveju šalims sutarus dėl kasino paslaugų teikimo buvo galimas ir šalių susitarimas dėl valandinio atlygio už teikiamas paslaugas.
40. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tinkamai kvalifikavo tarp šalių susiklosčiusius teisinius santykius, o kasacinio skundo argumentais nepagrindžiamas materialiosios teisės normų pažeidimas ir nukrypimas nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos.

Dėl kreditoriaus kaltės skolininko griežtosios civilinės atsakomybės atveju

41. Kasaciniame skunde taip pat sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių mišrią kaltę, taikymo ir aiškinimo griežtosios civilinės atsakomybės atveju.
42. Sutartinė civilinė atsakomybė yra turinė prievolė, kuri atsiranda dėl to, kad neįvykdoma ar netinkamai įvykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ar netesybų (sumokėti baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti dėl sutarties įvykdymo ar netinkamo įvykdymo padarytus nuostolius arba sumokėti netesybas (baudą, delspinigius) ([CK 6.245 straipsnio](#) 3 dalis).
43. Kai sutartinės prievolės neįvykdo ar netinkamai ją įvykdo įmonė (verslininkas), tai ji atsako visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita ([CK 6.256 straipsnio](#) 4 dalis). Kasacinis teismas yra nurodęs, kad verslas yra veikimas savo rizika, todėl pagal galiojantį teisinį reglamentavimą verslininkui tenka neigiamų jo veiklos padarinių rizika, t. y. pagal [CK 6.256 straipsnio](#) 4 dalį atsakomybė verslininkui yra taikoma už nuostolių padarymo faktą, nebent įstatymai ar sutartis nustato kitaip (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-472-684/2015](#); 2017 m. liepos 5 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-314-378/2017](#) 35 punkta; 2018 m. sausio 24 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-2-687/2018](#) 37 punktą).
44. [CK 6.259 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta dėl abiejų šalių kaltės, skolininko atsakomybė atitinkamai gali būti sumažinta arba jis visiškai gali būti atleistas nuo atsakomybės. Pagal [CK 6.259 straipsnio](#) 3 dalį ši taisyklė taikoma ir tuo atveju, kai skolininkas pagal įstatymus arba sutartį atsako už prievolės neįvykdymą ar netinkamą jos įvykdymą nepaisant jo kaltės. Taigi šis teisinis reguliavimas įtvirtina mišrios kaltės principą, kuris taikomas ir verslininko atsakomybei. Tais atvejais, kai sprendžiamas verslininko atsakomybės klausimas ir skolininkas remiasi kreditoriaus kalte, pagal [CK 6.259 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintą taisyklę teismas privalo vertinti ir nustatyti, ar byloje yra pagrindas spresti dėl mišrios skolininko ir kreditoriaus kaltės ir esant mišriai kaltei taikyti šios taisyklės nulentes teises pasekmes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-223-1075/2020](#), 61 punktas).
45. Kasaciniame skunde ieškovas nurodo, kad teismai nepagrįstai nusprendė, jog ieškovui nuostoliai buvo padaryti dėl atsakovo veiksmų, kurie buvo padaryti neatsargia kaltės forma, nes atsakovai, kaip verslininkai, atsako be kaltės. Ieškovo vertinimu, atsakovai numatė vykdomų kasino darbų riziką, dirbo neturėdami verslo liudijimo, neapsidraudę privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu, todėl byloje nebuvo pagrindo taikyti [CK 6.259 straipsnio](#) nuostatų. Be to, ieškovo vertinimu, teismai nemotyvavo atsakovo civilinės atsakomybės mažinimo 70 proc. dalimi.
46. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas nurodė, kad nė vienas iš atsakovo neturėjo nei sertifikato, nei pažymėjimų vykdyti kasino darbus ir (ar) tiesti inžinerinius tinklus, todėl šalių susitarimą įvertino kaip vienkartinio pobūdžio paslaugą ir nusprendė, kad atsakovai nelaikytini verslininkais. Atitinkamai teismas ne tik nustatė neteisėtus atsakovo veiksmus, tačiau nurodė ir neatsargią atsakovo kaltės formą ([CK 6.248 straipsnio](#) 2 dalis). Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas nustatė, jog atsakovo veikloje būta versliškumo požymių, t. y. kasino paslaugos teikimas atsakovams nebuvo vienkartinio pobūdžio veikla, šias paslaugas atsakovai teikė turėdami tikslą uždirbti pajamų, todėl teismas nusprendė, kad atsakovai laikytini verslininkais. Nustatęs, kad atsakovai laikytini verslininkais, apeliacinės instancijos teismas dėl atsakovo kaltės formos nepasisakė.
47. Teisėjų kolegija, įvertinusi teismų procesinių sprendimų turinį, nurodo, kad kasacinio skundo argumentas dėl to, jog teismai nepagrįstai nustatinėjo atsakovo kaltės formą, nėra tikslus, t. y. priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, apeliacinės instancijos teismas taikė atsakovams griežtąją civilinę atsakomybę. Minėta, kad tiek pagal [CK 6.259 straipsnio](#) 3 dalį, tiek pagal nuosekliai ir išplėtotą kasacinio teismo praktiką griežtosios civilinės atsakomybės atveju yra galimas mišrios kaltės instituto taikymas. Kasaciniame skunde nurodytos aplinkybės, jog atsakovai kasino darbus atliko neturėdami verslo liudijimo ir privalomojo civilinės atsakomybės draudimo, nepaneigia teismų išvados dėl paties ieškovo (kreditoriaus) kaltės, t. y. teikdamas argumentus dėl [CK 6.259 straipsnio](#) 4 dalies netinkamo taikymo ieškovas iš esmės savo kaltės ir jos laipsnio neginėja, o nurodo tik atsakovo neteisėtus veiksmus.
48. Nagrinėjamo atveju teismų nustatyta, kad darbų atlikimą ūkio būdu inicijavo ieškovas, pats ieškovas davė atsakovams nurodymus dėl darbų vykdymo, taip pat ieškovas buvo atsakovo įspėtas dėl galimo pastatų pamatų nestabilumo atkasus griovius iš abiejų pastato pusių. Teismai nenustatė, kad atsakovams būtų buvęs perduotas parengtas statybos darbų projektas. Būtent šiomis aplinkybėmis teismai motyvavo didesnį kreditoriaus (ieškovo) kaltės laipsnį, todėl nėra pagrindo sutikti su kasacinio skundo argumentu, jog teismų išvada dėl ieškovo kaltės laipsnio yra nemotyvuota. Be kita ko, minėta, ieškovas neteikia argumentų, paneigiančių jo kaltę dėl pastatų nugriuvimo.
49. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai taikė ir aiškino [CK 6.259 straipsnį](#), o kasacinio skundo argumentais nepagrindžiamas materialiosios teisės normų, reglamentuojančių mišrią kaltę, pažeidimas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

50. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis). Teismas gali nukrypti nuo šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ir sąžiningai

atliko procesines pareigas ([CPK 93 straipsnio](#) 4 dalis).

51. Kasaciniame skunde ieškovas nurodo, kad pagal galutinį procesinį rezultatą apeliacinės instancijos teisme jis prarado didžiąją dalį jam priteistos žalos atlyginimo sumos, nes turės atlyginti kitos šalies patirtas bylinėjimosi išlaidas, t. y. ieškovui buvo priteistas 7881,60 Eur žalos atlyginimas, tačiau ieškovas įpareigotas atlyginti atsakovų patirtas 4898,01 Eur bylinėjimosi išlaidas. Ieškovo manymu, byloje buvo pagrindas nukrypti nuo įprastų bylinėjimosi išlaidų taisyklių ir iš ieškovo priteistą bylinėjimosi išlaidų sumą mažinti 50 proc.
52. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktikoje akcentuojama, kad bylą nagrinėjantys nacionaliniai teismai, taikydami bylinėjimosi išlaidų atlyginimo taisykles, turi didelę diskreciją paskirstyti bylinėjimosi išlaidas dalinės procesinės sėkmės atvejais taip, kad būtų išvengta neproporcingos naštos bylą inicijavusiam asmeniui uždėjimo. Kita vertus, EŽTT akcentuojai bylinėjimosi išlaidų atlyginimo taisyklių tikslą apsaugoti atsakovus nuo ieškovų reikiamų nepagrįstų ar pernelyg didelių reikalavimų ir tokiu būdu nepagrįstai didinamų atsakovų patiriamų su bylos nagrinėjimu teisme susijusių (tarp jų – ir atstovavimo) išlaidų. Pažymėtina, kad bylinėjimosi išlaidų paskirstymo suderinamumo su Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos reikalavimais byloje EŽTT taip pat vertina paties asmens elgesį, jo prisidėjimą prie konkretaus dydžio bylinėjimosi išlaidų (pvz., ar buvo reikšti akivaizdžiai nepagrįsti reikalavimai, klausimai) (žr., pvz., EŽTT 2007 m. liepos 12 d. sprendimą byloje *Stankov prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 68490/01; 2013 m. liepos 18 d. sprendimą byloje *Klauz prieš? Kroatija?*, peticijos Nr. 28963/10, taip pat 2021 m. lapkričio 21 d. sprendimą byloje *C?olic? prieš? Kroatija?*, peticijos Nr. 49083/18, ir kt.). Taigi, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo proporcingai patenkintų ir atmetų reikalavimų daliai taisyklėms nėra būdingas absoliutumas.
53. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad teisminį procesą ginčui išspręsti inicijavęs asmuo prisiima riziką, kad, netenkinus jo ieškinio, jam gali tecti patirti su bylos nagrinėjimu susijusių išlaidų, be kita ko, atlyginti kitų bylos šalių patirtas pagrįstas bylinėjimosi išlaidas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-145-403/2021](#)). Kita vertus, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklės „pralaimėjęs moka“ taikymas negali būti mechaniškas, o yra nulemtas šio teisės į teisminę gynybą ribojimo tikslo ir proporcingumo tarp siekiamo tikslo ir pasekmių vertinimo. Tai reiškia, kad teismai, paskirstydami šalių bylinėjimosi išlaidas, turi atsizvelgti tiek į šio ribojimo tikslą – atgrasyti potencialias ginčo šalis nuo nepagrįstų ieškinių (reikalavimų) reikšimo teismuose, tiek į konkrečioje byloje dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo kylančius padarinius ginčo šalims ir kitas ribojimo proporcingumui įvertinti reikšmingas aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-7-75-916/2023](#), 35 punktas). Kasacinis teismas nuo įprastų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių yra nukrypęs bylose, susijusiose su ypatingų teisių gėrių apsauga, pavyzdžiui, asmens garbės ir orumo gynimu, žemės paėnimu visuomenės poreikiams, žalos atlyginimu dėl neteisėtų valstybės pareigūnų veiksmų ir kt. (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 23 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-394-684/2016; 2017 m. kovo 7 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-112-690/2017](#); 2023 m. sausio 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-7-75-916/2023; kt.)
54. Nagrinėjamoje atveju nustatyta, kad, prieš ieškovui kreipiantis į teismą, atsakovai siūlė ginčą išspręsti taikiai, tačiau šalys nesutarė dėl padarytos žalos dydžio, taigi teisminiame procese kiekviena iš šalių įrodinėjo, jos manymu, pagrįstą žalos dydį. Byloje nebuvo nustatyta nei ieškovo, nei atsakovų piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis.
55. Atsizvelgdama į tai, kad didžioji dalis ieškovo ieškinio pripažinta nepagrįsta, taip pat į tai, kad ieškovas nėra silpnesnioji ginčo šalis, byloje nekeliamas ypač reikšmingos teisinės vertybės gynimo klausimas, nenustačiusi, kad atsakovai piktnaudžiavo procesinėmis teisėmis, taip pat nenustačiusi nepagrįsto atsakovų bylinėjimosi išlaidų dydžio, teisėjų kolegija nusprendžia, kad pagrindo keisti apeliacinės instancijos teismo atliktą bylinėjimosi išlaidų paskirstymą nėra.
56. Atsakovas S. Š. už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą patyrė 2420 Eur bylinėjimosi išlaidų. Teisėjų kolegija pažymi, kad kasacine tvarka nagrinėjamoje byloje nebuvo keliami ypatingo sudėtingumo teisės aiškinimo ir taikymo klausimai. Nustatyta, kad abiem atsakovams tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismuose atstovavo tas pats advokatas, kuris surašė ir atsiliepimą į kasacinį skundą, o daugumą atsiliepime nurodytų argumentų jau buvo nagrinėjami tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismuose. Teisėjų kolegijos vertinimu, siekiant užtikrinti šalių teisėtų interesų balansą, taip pat užtikrinti tai, kad ieškovas nepatirtų neproporcingos bylinėjimosi išlaidų naštos, atsakovams priteistinas 500 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas kasaciniame teisme.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugsėjo 8 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti atsakovui S. Š. (a. k. (duomenys neskelbtini) iš ieškovo V. Ž. T. (a. k. (duomenys neskelbtini) 500 (penkių šimtų) Eur bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrasaitė-Balynienė

Virgilijus Grabinskas

Gediminas Sagatys